

Gegevensverwerking en privacy in het sociaal domein

Hoofdredactie mr. C.W.J.M. Ebbers

Gegevensverwerking en privacy in het sociaal domein

Gegevensverwerking en privacy in het sociaal domein
Onder redactie van Corrie (mr. C.W.J.M.) Ebbers
Auteursfoto: Piet den Blanken

© Berghauser Pont Publishing, Amsterdam, september 2022
ISBN: 9789492952813
NUR: 825
www.berghauserpont.nl

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No parts of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Voorwoord

De aanleiding voor dit boek is het grote aantal misverstanden dat sinds 2015 gerezen is in het sociaal domein. Het is tot stand gekomen vanuit de noodzaak om antwoord te geven op de vraag wie mag beschikken over de gevoelige gegevens in het sociaal domein en met wie gegevens gedeeld mogen worden.

In 2015 heeft een hervorming plaatsgevonden in het sociaal domein. In dat jaar zijn de gemeenten verantwoordelijk geworden voor maatschappelijke ondersteuning, de langdurige zorg, de jeugdhulp en de kwaliteit en de continuïteit van die voorzieningen. Sindsdien zijn er veel vragen gerezen over het delen van persoonsgegevens; hoe kan men samenwerken vanuit een integrale visie en welke informatie mogen de verschillende partijen delen. Daar wordt in dit boek uitgebreid aandacht aan besteed.

Het boek richt zich tot beroepsbeoefenaren van zowel gemeenten als hulpverlenende instanties, juristen, beleidsmakers, kwaliteitsmedewerkers, privacyadviseurs en functionarissen gegevensbescherming. Het dient als studieboek en naslagwerk.

Het doel is kennis overdragen van de wettelijke regels, die kennis toepassen in concrete situaties en misverstanden herkennen. Het streven is te komen tot optimale samenwerking tussen gemeente en hulpverleners met respect voor de eigen regie van het individu en de integriteit van de beroepsbeoefenaar.

In deze tweede geactualiseerde uitgave is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening toegevoegd. Sinds 1 januari 2021 is in die wet een gedetailleerde beschrijving van de uitwisseling van persoonsgegevens tussen publieke en private partijen opgenomen. De overige hoofdstukken zijn op onderdelen verhelderd en geactualiseerd tot juni 2022.

Aan de eerste versie werkten mee: Paulien (mr. P.G.C.) Bunt, Sophie (mr. S.N.) Vastenhout en Micha (mr. M.W.) Venderbos. De redactie is Sophie Vastenhout, Huib Gardeniers en Yvonne Sieverts zeer erkentelijk voor hun commentaar.

Aan de totstandkoming is de uiterste zorg besteed. De wetgeving in het sociaal domein is een complex onderwerp, tips en suggesties zijn welkom. Deze kunnen gestuurd worden aan Corrie Ebbers (e-mailadres: ebbers@privacyadvies.nl), zodat ze in een volgende editie meegenomen kunnen worden.

Inhoudsopgave

Voorwoord	V
1 Inleiding	1
1.1 Het belang van privacy	1
1.2 Voorgeschiedenis	2
1.3 Misverstanden	2
1.4 Verantwoording	4
2 De Algemene verordening gegevensbescherming	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Verhouding AVG en sectorspecifieke wetgeving	7
2.3 Wie zijn gebonden aan de AVG?	8
2.4 Definities en actoren in de AVG	8
2.4.1 Verwerkingsverantwoordelijke	8
2.4.2 Betrokkene	9
2.4.3 Ontvanger	9
2.4.4 Derde	9
2.4.5 Verwerking	10
2.4.6 Verwerker	10
2.4.6.1 Wanneer is er sprake van een verwerker?	11
2.4.6.2 Voorbeelden wel of geen verwerker	12
2.4.7 Doelbinding	13
2.4.8 Persoonsgegevens	14
2.4.9 Bijzondere categorieën persoonsgegevens	14
2.4.10 Strafrechtelijke gegevens en het burgerservicenummer	15
2.5 De plichten van de organisatie als verwerkingsverantwoordelijke	16
2.5.1 Dossierplicht	16
2.5.2 De informatieplicht	17
2.5.3 Geheimhouding, het beginsel van vertrouwelijkheid	18
2.5.4 Bewaren van persoonsgegevens	19
2.6 Rechtmatige grondslagen voor verwerking	20
2.6.1 Rechtmatige grondslagen gemeente	20
2.6.2 Verenigbaar gebruik gemeente	23
2.6.3 Rechtmatige grondslagen hulpverleners	24
2.6.4 Verenigbaar gebruik hulpverleners	25
2.6.5 Rechtmatige grondslagen overige partijen	25
2.7 Het rechtmatig verstrekken van persoonsgegevens	26

2.7.1	Direct betrokken collega's	26
2.7.2	Verstrekken op grond van de wet	27
2.7.3	Toestemming om te verstrekken	29
2.7.3.1	Toestemming en instemming	29
2.7.3.2	Toestemming als rechtmatige grondslag	30
2.7.3.3	Eisen aan toestemming	31
2.7.3.4	Geen toestemming nodig	32
2.7.4	Conflict van plichten	32
2.7.5	Regievoering	33
2.7.6	Verstrekken aan wettelijke vertegenwoordigers	34
2.7.7	Verwerken in het kader van toezicht, handhaving en rechterlijke procedures	34
2.8	Het beperken van de rechten van de betrokkene	36
3	De Participatiewet	39
3.1	Inleiding	39
3.1.1	Van Armenwet (1854) naar Participatiewet (2015)	39
3.1.2	Reikwijdte en motieven van de wet	40
3.1.3	IOAW/IOAZ/BBZ	41
3.2	De partijen en actoren in de Participatiewet	41
3.2.1	Derden betrokken bij de uitvoering	42
3.3	Doeleinden van de gegevensverwerking	43
3.4	Welke gegevens	44
3.4.1	Structurele gegevensuitwisseling tussen (uitkerings)instanties	44
3.4.2	Inlichtingenplichten en rechtmatigheidsonderzoek	44
3.4.3	Activering	46
3.5	Herkomst van de gegevens	47
3.5.1	Toeziichts- en controleonderzoek	47
3.5.1.1	SyRI	48
3.6	Gegevensverstrekking door het college	49
3.7	Geheimhoudingsplicht	49
3.7.1	Inrichting en ontsluiting zaaksystemen	50
3.8	Rechten van de belanghebbende	50
3.8.1	Voor de bijstandsverlening en arbeidsinschakeling relevante informatie	51
3.8.2	Doorhalen uitgaven bankafschriften	51
3.8.3	Reikwijdte gegevensopvraag	51
3.8.4	Art. 8 EVRM: bescherming ten aanzien van inbreuken op het privéleven	52
3.9	Bewaartermijn	53

4	De Wet maatschappelijke ondersteuning 2015	55
4.1	Inleiding	55
4.1.1	Plan en verordening	56
4.1.2	Relevante regels voor gegevensverwerking	58
4.2	Actoren	58
4.2.1	Betrokkene	59
4.2.2	Verwerkingsverantwoordelijke	60
4.3	De doeleinden van het verwerken van persoonsgegevens	60
4.3.1	Noodzakelijk	61
4.3.2	Grondslagen	62
4.3.3	Afspraken met zorgverzekeraars	63
4.3.4	Melden	63
4.3.5	Onderzoek	63
4.3.6	Schriftelijke weergave van de uitkomst	66
4.3.7	Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM)	66
4.3.8	Aanvraag	66
4.3.9	Stappenplan Wmo 2015	67
4.4	Welke gegevens?	68
4.4.1	Bijzondere persoonsgegevens	68
4.4.2	Persoonsgegevens van strafrechtelijke aard	69
4.4.3	Burgerservicenummer	69
4.4.4	Waarschuwing	69
4.4.5	Dat-informatie	69
4.4.6	Aantekening in dossier	70
4.5	Herkomst van de persoonsgegevens	70
4.6	Verstrekken van de persoonsgegevens	71
4.6.1	Bevoegd tot verstrekken	71
4.6.2	Verplicht gebruik burgerservicenummer	72
4.6.3	Uitdrukkelijke toestemming	72
4.6.4	Kwaliteit en meldcode	73
4.6.5	Verwarrend	75
4.6.6	Verstrekken ten behoeve van statistiek of wetenschappelijk onderzoek	75
4.7	Geheimhoudingsplicht	76
4.8	Rechten van de betrokkene	76
4.8.1	Informeren van de betrokkene door Veilig Thuis	77
4.8.2	Inlichtingen, inzage in of afschrift van bescheiden aan betrokkene	77
4.8.3	Correctierecht	77

4.8.4	Inlichtingen, inzage in of afschrift van bescheiden aan anderen dan betrokkene	78
4.8.5	Bewaren van persoonsgegevens	78
4.8.6	Vernietigen van persoonsgegevens	79
4.8.7	Uitdrukkelijk bezwaar tegen verstrekking ten behoeve van statistiek of wetenschappelijk onderzoek	79
4.9	Tot slot	79
5	De Jeugdwet	81
5.1	Inleiding	81
5.2	Actoren in het jeugddomein	82
5.2.1	Stelselverantwoordelijkheid van het Rijk	82
5.2.2	Verantwoordelijkheid gemeenten	82
5.2.3	Verantwoordelijkheid gecertificeerde instellingen en jeugdhulp-aanbieders	83
5.2.4	Betrokkenen	83
5.3	De doeleinden van het verwerken van persoonsgegevens	84
5.3.1	Verwerking door gemeenten	84
5.3.2	Welke gegevens	84
5.3.3	Preventie en vroegsignalering	85
5.3.4	Toeleiding naar jeugdhulp	86
5.3.5	Verlenen van vrijwillige jeugdhulp	87
5.3.6	Het doen van een verzoek tot onderzoek aan de RvdK	88
5.3.7	Bekostiging van jeugdhulp en de formele controle	88
5.3.8	Materiële controle en bestuursrechtelijk fraudeonderzoek	89
5.3.9	Beleidsinformatie	90
5.3.10	Verwerking door jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen	91
5.3.11	Burgerservicenummer en dossiervorming	91
5.4	Herkomst van de gegevens	93
5.4.1	Verificatieplicht	94
5.4.2	Inlichtingen en medewerking	95
5.5	Rechtmatige grondslag verstrekken	95
5.5.1	Verstrekking van gegevens door gemeenten	95
5.5.2	Toeleiding naar jeugdhulp	95
5.5.3	Verzoek tot onderzoek aan de Raad voor de Kinderbescherming	96
5.5.4	Bekostiging	96
5.5.5	Beleidsinformatie gemeente-Rijk	97
5.5.6	Verstrekking van gegevens door jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen	97

5.5.7	Verstrekking instellingen voor beleidsinformatie	98
5.5.8	Bepalen aangewezen jeugdhulp	98
5.5.9	De toezichthouder over verstrekking ten behoeve van bekostiging	99
5.5.10	Statistiek en wetenschappelijk onderzoek	99
5.6	Verwijsindex Risicjongeren	99
5.6.1	Gegevens verwijsindex	100
5.7	Geheimhouding	101
5.7.1	Rechtstreeks betrokkenen bij de jeugdhulp	101
5.7.2	Wettelijk vertegenwoordiger van een cliënt die nog geen zestien jaar oud is	102
5.7.3	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd	102
5.7.4	Veilig Thuis	102
5.7.5	Raad voor de Kinderbescherming	102
5.7.6	Verwijsindex Risicjongeren	102
5.7.7	Conflict van plichten	103
5.7.8	Ambtenaren	103
5.8	Onduidelijkheden en dilemma's	104
5.8.1	Opt-outregeling	104
5.8.2	Dubbelepettenproblematiek	105
5.9	Rechten van betrokkenen	105
5.9.1	Recht op vernietiging van het dossier	106
5.9.2	Verstrekking van gegevens na overlijden	107
5.9.3	Recht op informatie	107
5.9.4	Recht van minderjarigen tot toegang kosteloze hulp- en adviesdiensten	108
6	De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening	109
6.1	Inleiding	109
6.1.1	Plan gemeenteraad	109
6.1.2	Afbakening	109
6.2	De actoren	110
6.2.1	Verwerkingsverantwoordelijke	110
6.2.2	Uitbesteden en mandaat	111
6.2.3	De betrokkene	111
6.2.4	Ontvangers van gegevens	112
6.2.5	Verwerker	112
6.3	De doeleinden van het verwerken van persoonsgegevens	113
6.3.1	Het 'plan'	114
6.3.2	Doelbinding	114

6.4	De gegevens	114
6.4.1	Fase één: vroegsignalering	114
6.4.1.1	Signalen bij vroegsignalering	115
6.4.2	Fase twee: plan van aanpak en besluit	116
6.4.3	Bijzondere categorieën gegevens	116
6.4.4	Burgerservicenummer	117
6.5	De herkomst van de gegevens en de rechtmatigheid daarvan	117
6.5.1	Gegevens intern voor plan van aanpak	117
6.5.2	Gegevens van externe partijen	118
6.5.3	Herkomst gegevens voor vroegsignalering	118
6.5.4	Gegevens voor plan van aanpak	119
6.5.5	Rechtmatige verstrekking aan de gemeente	119
6.6	De verstrekking van de gegevens door de gemeente	120
6.7	Toestemming, integraal werken en profilering	121
6.7.1	Toestemming	121
6.7.2	Integraal werken	122
6.7.3	Profilering	123
6.8	Gevolgen voor de rechten van de betrokkene	124
6.9	Onduidelijkheden en dilemma's	125
7	Aandachtspunten bij het organiseren van de samenwerking in het sociaal domein	127
7.1	Inleiding	127
7.2	Inzet onafhankelijke adviseur	128
7.3	De rollen en bevoegdheden	128
7.3.1	De rol van de ambtenaar	129
7.3.2	De rol van de hulpverlener	129
7.3.3	De rol van de vrijwilliger	130
7.4	De grenzen van de bevoegdheid	131
7.5	Domeinoverstijgende wetgeving is geen oplossing	132
7.6	Het vormgeven van de samenwerking	132
7.7	Aanbevelingen	133
	Bijlage 1 Toestemmingsformulier	137
	Bijlage 2 Afwegingskader delen van informatie zonder toestemming cliënt	138
	Bronnen	140
	Trefwoordenregister	141